

że stanowi eschatologiczny lud Boga, który jest figurą uzdrowienia i Bożej transformacji świata. Kościół winien być *wspólnotą*, która żyje w zgodzie z paradygmatem *Krzyża* i coraz wyraźniej jest postrzegana jako znak nowego stworzenia, obiecanego przez Boga. Można mieć nadzieję, że książka ta szybko trafi do rąk polskich czytelników, zwłaszcza studentów teologii.

JEZUS – ODKUPICIEL IZRAELA I NARODÓW

Krzysztof Mielcarek

Biblia o odkupieniu. Praca zbiorowa pod redakcją R. Rubinkiewicza, Lublin: RW KUL 2000, ss. 201.

Odkupienie, zbawienie, czy usprawiedliwienie to temat tak ważny w teologii, że prac mu poświęconych nie sposób zliczyć. Nic więc dziwnego, że również środowisko biblistów lubelskich zdecydowało się na pracę traktującą wspomniany temat. Instytut Nauk Biblijnych KUL od wielu lat organizuje doroczny tydzień biblijny, który zwykle ma charakter tematyczny. W 1997 r. tematem Tygodnia Biblijnego na KUL było odkupienie. Książka *Biblia o odkupieniu* stanowi zbiór artykułów poświęconych odkupieniu, a napisanych przez pracowników INB KUL. Tylko część z nich została wygłoszona w formie referatów na wspomnianym wyżej tygodniu biblijnym. Ramy czasowe sympozjum nie pozwoliły na przedstawienie dużej liczby tematów. Praca zbiorowa pod red. ks. R. Rubinkiewicza obejmując większą liczbę autorów znacznie rozszerza perspektywę dyskusji nad biblijną teologią odkupienia. Czytelnik *Biblia o odkupieniu* znajdzie w niej dwanaście

dojrzałych naukowo opracowań z zakresu egzegezy i teologii biblijnej, które obejmują tematykę szeroko rozumianego odkupienia zarówno w Starym jak i w Nowym Testamencie.

W artykule wprowadzającym ks. J. Kudasiewicz ukazuje Biblię, jako księgę zbawienia, czym wyraźnie nawiązuje do ujęć Soboru Watykańskiego II. Omawiając pozabiblijne koncepcje zbawienia zajmuje się nie tylko środowiskiem greckim i rzymskim, ale uwzględnia także religie Dalekiego Wschodu. Ukazana panorama poglądów nie zawiera, zdaniem autora, koncepcji daru ani idei zbawczego planu realizującego się w historii. Zupełnie inaczej zbawienie jest rozumiane w Biblii. Bogactwo terminologii soteriologicznej w Piśmie św. nawiązuje do różnych doświadczeń egzystencji ludzkiej i pierwotnie było rozumiane raczej materialnie, a dopiero później stopniowo nabierało duchowego znaczenia. Spośród nich wyjątkową wagę mają zwłaszcza pojęcia ekonomii (planu) oraz historii zbawienia, które w świetle Nowego Testamentu są ściśle związane z osobą Jezusa Chrystusa. Przychodzące od Boga zbawienie ma charakter wspólnotowy i rodzi konkretne zobowiązania moralne, ponieważ Boży dar domaga się odpowiedzi ze strony człowieka.

Pięć kolejnych artykułów traktuje o szczegółowych zagadnieniach soteriologicznych w Starym Testamencie. Ks. A. Tronina analizując onomastykę hebrajską dotyczącą odkupienia (także pozabiblijną) dochodzi do wniosku, że imiona bliskowschodnie miały często ukryty sens religijny, który pozwala pogłębić współczesne rozumienie najważniejszych terminów soteriologicznych w Biblii.

Ciekawą analizę idei Wyjścia na kanwie Wj 6,6 zaproponował ks. H. Witczyk. Jego zdaniem biblijna perspektywa wyzwania narodu podkreśla zbawczą inicjatywę Boga; jej pośrednikiem jest Mojżesz. W wydarzeniu Wyjścia objawia się miłosierdzie Boga. W pełni zajaśnieje ono w Jezusie Chrystusie i Jego Exodusie, który będzie miał miejsce w Jerozolimie (por. Łk 9,31).

Ks. G. Witaszek zajął się ideą zbawienia i nowego stworzenia u Deuteroizajasza ukazując, iż działający w okresie

przesiedlenia babilońskiego prorok dokonał oryginalnej aktualizacji znanych już wcześniej idei zbawczych. Nowością spojrzenia Deuteroizajasza jest postać Sługi Pańskiego, który zrealizuje Boże obietnice na sposób uniwersalny.

U. Szwarz przedstawiła znaczenie *šjlh* zawartego w tekście błogosławieństwa, które Jakub skierował do swego syna Judy (Rdz 49,8-12). Według autorki wyrażenie ma jednoznacznie mesjański, a jednocześnie boski charakter.

Wspólnotowy wymiar odkupienia na podstawie Ps 130 przedstawił ks. A. Kondracki. Omawiając kolejno strukturę i znaczenie użytych terminów autor postawił kilka wniosków teologicznych: odkupienie wiąże się z odpuszczeniem grzechów; ma zawsze charakter darmowy; dokonuje się we wspólnocie.

Artykuł ks. R. Rubinkiewicza stanowi ogniwo łączące zagadnienia soteriologiczne zawarte w Starym i Nowym Testamencie. Wczesny judaizm to z jednej strony owoc rozwoju teologicznego religii żydowskiej okresu pierwszej świątyni, a z drugiej rzeczywistość religijna, z której w znacznym stopniu wyrastają idee nowotestamentalne. Artykuł zawiera omówienie kontekstu historycznego wczesnego judaizmu (586 przed Chr. – 70 po Chr.) oraz analizę pojęć soteriologicznych zawartych w tekstach qumrańskich i w apokryfach Starego Testamentu. Zdaniem autora różnorodność źródeł nie zaburza jednorodności obecnej w nich idei zbawienia. Wszystkie źródła wczesnego judaizmu zdają się podkreślać, że Bóg jest jedynym zbawcą, choć w konkretnych inicjatywach zbawczych może On korzystać z pośrednictwa innych postaci (Mojżesz, Mesjasz).

Pięć kolejnych artykułów porusza nowotestamentalne idee zbawienia. O. H. Langkammer przedstawił w syntetycznym ujęciu zagadnienie świadomości Jezusa Chrystusa na temat Jego zbawczego posłannictwa. Omawiając kolejno temat misji Jezusa, przypisywane Mu tytuły chrystopologiczne oraz reakcje audytorium na Jego nauczanie, autor wykazuje, że Jezus świadomie i skutecznie realizował swoje zbawcze zadanie.

Pytanie uczniów Jezusa o przywrócenie królestwa Izraela (Dz 1,6) stało się inspiracją studium ks. W. Rakocego.

Analiza idei królestwa Bożego została przeprowadzona na trzech płaszczyznach: w tradycji starotestamentalnej, w nauczaniu Jezusa oraz w momencie rodzącego się Kościoła. Dialog apostołów ze zmartwychwstałym Panem nie wyklucza konkretnych społeczno-politycznych oczekiwań. Co więcej, Jezus zdaje się nie przekreślać tych oczekiwań, ponieważ owoce duchowej odnowy będą miały także swój wymiar doczesny. Apostołowie nie mogli jednak, zdaniem autora, oczekiwać wskrzeszenia królestwa Izraela w sensie politycznym, ponieważ jedynym Odkupicielem Izraela jest Jezus Chrystus.

Teologia Dziejów Apostolskich stała się przedmiotem badań także ze strony ks. S. Szymika, który zajął się chrystopologiczną perspektywą interpretacji historii Izraela na podstawie Dz 7,2-53. Porównując mowę św. Szczepana z tradycjami Starego Testamentu autor ukazuje wyjątkowość teologicznego spojrzenia Trzeciego Ewangelisty. W świetle tekstu mowy Mojżesz jawi się jako figura Chrystusa. Jego misja i odrzucenie przez naród zyskują nowy sens dzięki działalności i życiu Jezusa z Nazaretu.

Ostatnie dwa artykuły poświęcone zostały teologii Corpus Paulinum. Ks. H. Ordon przedstawił temat odkupienia w nauczaniu św. Pawła omawiając kolejno kontekst społeczno-historyczny, terminologię soteriologiczną listów Pawłowych oraz chrystopolityczny charakter odkupienia. Zbiór zamyka artykuł ks. A. Paciorka stanowiący propozycję egzegetyczną Hbr 12,2 ze szczególnym uwzględnieniem charakteru śmierci Jezusa. List do Hebrajczyków ukazuje śmierć i zmartwychwstanie Jezusa przede wszystkim w kategoriach zbawczej Ofiary.

Omówiona wyżej książka stanowi ważny wkład środowiska lubelskiego w dyskusję nad biblijnym rozumieniem odkupienia. Podobnie jak ukazujący się właśnie pierwszy numer *Verbum vitae*, nie może być traktowane jako kompletne opracowanie tego obszernego i ważnego tematu. Obydwie publikacje należy raczej uznać za komplementarne i jako takie godne gorącego polecenia.